

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма

«Історія України. 7-9 класи»
для закладів загальної середньої освіти

(авт. Бурлака О. В., Желіба О. В., Павловська-Кравчук В. А.,
Худобець О. А., Черкас Б. В., Щупак І. Я.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(наказ Міністерства освіти і науки України від 16 серпня 2023 року № 1001)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до модельної навчальної програми навчального предмету
«Історія України»

Цикл базового предметного навчання
(7–9 класи)

Навчальний предмет «Історія України» спрямований на реалізацію визначених Державним стандартом базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898) в громадянській та історичній галузі освіти цілей, зокрема — формування вільної, творчої та відповідальної особистості, спосіб мислення і дій якої базується на усвідомленні загальнолюдських та національних цінностей; патріота України та прихильника її демократичного устрою; людини, яка шанобливо ставиться до родини, суспільства та навколишнього природного середовища; поважає права і свободи людини; зберігає українські національні традиції та водночас поважає культуру, звичаї, традиції інших народів, толерантно ставиться до різних суспільних поглядів, релігій та їх носіїв, якщо це не вступає в протиріччя із загальнолюдськими цінностями.

Навчання історії України спрямоване на реалізацію загальної мети базової загальної освіти, яка полягає в розвитку природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формуванні необхідних для їх соціалізації та громадянської активності компетентностей, свідомому виборі подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовженні навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, вихованні відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Метою навчального предмету «Історія України» у 7–9 класах є розвиток особистості учня/учениці через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими і локальними процесами; формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права та нетерпимості до корупції.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів історії України в 7–9 класах передбачають, що учениця/учень:

- мислить історико-хронологічно, орієнтується в історичному часі, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, визначає сутність суспільних змін в історії;
- мислить геопросторово, орієнтується в соціально-історичному просторі, виявляє взаємозалежність розвитку суспільства, господарства, культури і навколишнього природного середовища;
- мислить критично, працює з різними джерелами інформації та формулює історично обґрунтовані запитання;
- мислить системно, виявляє взаємозв'язок, взаємозалежність та взаємовплив історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміє множинність трактувань минулого і сучасного та зіставляє їх інтерпретації;
- усвідомлює власну гідність, реалізує власні права і свободи, поважає права і гідність інших осіб, виявляє толерантність, протидіє проявам дискримінації;
- дотримується демократичних принципів, конструктивно взаємодіє з іншими особами, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою і суспільством, долучається до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем, усвідомлює необхідність утвердження верховенства права і дотримання правових норм для забезпечення сталого розвитку суспільства;
- дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності.

Дана програма складена з урахуванням положень Навчальної програми з історії України для 7-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України № 698 від 03 серпня 2022 р.).

Програма складається з **пояснювальної записки**, структурованих за класами та розділами **вимог до очікуваних результатів навчання учнів**, розкритих в орієнтирах для оцінювання (за додатком 18 до Державного стандарту базової середньої освіти), пропонуваного **змісту навчально-пізнавальної діяльності** як основи для досягнення цих результатів, а також рекомендованих **видів і прикладів навчальної діяльності**. Очікувані результати навчання зорієнтовані на формування визначених освітніми стандартами компетентностей і викладені через уміння та ставлення, які відповідають діяльнісному, знаньовому та ціннісному компонентам ключових компетентностей громадянської та історичної освітньої галузі.

Зміст навчально-пізнавальної діяльності кожного розділу/теми даної програми містить перелік історичних сюжетів і визначається:

- розвиваючим значенням історичного матеріалу для формування в учнів/учениць загальнолюдських цінностей;
- виховним потенціалом для ствердження української історичної пам'яті та виховання патріотизму;
- потенціалом відібраного історичного матеріалу для використання в практичному житті молоді (питання захисту прав

- людини; розуміння можливостей демократії; шляхи морального самовдосконалення та особистого успіху тощо);
- ступенем впливу певних історичних подій і явищ на формування й розвиток сучасної цивілізації, досягнення якої має опанувати учень тощо.

Історичний матеріал інтегрований з питаннями всесвітньої історії, громадянської освіти.

Вчителі/вчительки мають можливість самостійно визначати назву теми, кількість і перелік питань до кожного уроку залежно від умов організації освітнього процесу, пізнавальних можливостей школярів/школярок, класу та індивідуального підходу вчителя/вчительки до викладання. До кожної теми вказано орієнтовані види навчальної діяльності з прикладами. Враховуючи принципи академічної свободи вчителя, вчитель/вчителька можуть визначати конкретні форми та методи роботи, види пізнавальних завдань, зберігаючи загальну спрямованість роботи відповідно до компетентнісного підходу.

Структура курсу

7 клас	
Розділ 1	Вступ. Виникнення і становлення Русі-України
Розділ 2	Русь-Україна наприкінці X – у першій половині XI ст.
Розділ 3	Русь-Україна у другій половині XI – першій половині XIII ст.
Розділ 4	Волинсько-Галицьке князівство («держава Романовичів»)
Розділ 5	Руські землі у складі східноєвропейських держав XIV–XV ст. Кримське ханство
	Узагальнення до курсу. Історія Русі-України в контексті епохи середніх віків
8 клас	
Розділ 1	Вступ. Українські землі у складі Речі Посполитої у XVI – першій половині XVII ст.
Розділ 2	Становлення козацтва (XVI – перша половина XVII ст.)
Розділ 3	Козацька революція середини XVII ст.
Розділ 4	Українська козацька держава наприкінці 50-х років XVII – на початку XVIII ст.
Розділ 5	Українські землі в 20–90-х роках XVIII ст.
	Узагальнення до курсу. Історія України в контексті епохи Раннього Нового часу

9 клас	
Розділ 1	Вступ. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.
Розділ 2	Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.
Розділ 3	Повсякденне життя та культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.
Розділ 4	Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.
Розділ 5	Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.
Розділ 6	Розвиток українських земель на початку XX ст.
Розділ 7	Повсякденне життя та культура України в середині XIX – на початку XX ст.
	Узагальнення до курсу. Історія України за доби Нового часу

7 клас

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
Розділ 1. Вступ. Виникнення та становлення Русі-України		
Базові знання: Учень/учениця <ul style="list-style-type: none"> знає хронологічні межі Середньовіччя, час Великого розселення слов'ян, утворення Русі-України, діяльності перших князів/княгинь Русі-України; знає факти діяльності князів Олега, Ігоря, Святослава, княгині Ольги; розуміє зміст термінів, понять і назв «Велике розселення слов'ян», «Русь» («Русь-Україна»), «князь», «дружина», «полюддя», «данина», «хозари», «печеніги», «Імперія ромеїв (Візантія)». 	Середні віки на теренах України. Велике розселення слов'ян. Господарство та суспільство слов'ян. Сусіди східних слов'ян. Народи Північного Причорномор'я. Утворення держави Русі-України. Перші	Види навчальної діяльності: навчально-пізнавальна, дослідницька, творча. Приклади навчальної діяльності: діагностування з метою виявлення рівня сформованості

<p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● співвідносить історичні періоди європейського Середньовіччя і княжої доби в Україні, а саме: <ul style="list-style-type: none"> а) період становлення племінних князівств і союзів на українських теренах (V–IX ст.) — з добою раннього європейського Середньовіччя (середина V ст. – кінець IX ст.); б) період існування Русі (IX–XIII ст.) — з добою зрілого Середньовіччя (X–XIII ст.); в) період руських князівств XIII–XVI ст.) — з добою пізнього Середньовіччя (XIV–XV ст.); ● упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу; ● виявляє чинники, що впливали на державотворчі процеси доби становлення Русі-України, піднесення Києва, та історичні, природні умови розвитку держави; ● визначає та зіставляє наміри та результати діяльності перших князів Русі-України; висловлює обґрунтовані судження щодо їх ролі в минулому; ● коректно використовуючи відповідні поняття і терміни визначає причини і приводи, сутність, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів в межах розділу; ● використовує історичну карту як джерело історичної інформації; позначає на карті території розселення слов'янських племен на теренах України, зміни території Русі-України, напрямки походів київських князів IX–X ст.; ● наводить приклади тривалості і змінності географічних та історичних назв (топонімів, етнонімів тощо) на прикладі Русі-України; ● аналізує різновидові історичні джерела з історії Великого 	<p>князі (Олег, Ігор, Ольга, Святослав). Русь-Україна і держави середньовіччя Європи та Азії.</p>	<p>компетентностей за курсом 6 класу, робота (фронтальна або групова) з навчальним текстом, пошук відповідей на питання та конструювання власних питань до навчального матеріалу, історичною/контурною картами, складання синхронізованої таблиці «Русь-Україна та і світ за доби Середньовіччя», аналіз історичних джерел (документів) за запропонованою вчителем пам'яткою для роботи, дослідницький проєкт «Давньоруські назви в топонімах рідного краю», підготовка творчих проєктів (історичний портрет діяча/діячки, міністаття до історичного блогу, лепбук, віртуальна</p>
--	---	--

<p>розселення слов'ян та періоду утворення Русі-України за запропонованим вчителем алгоритмом;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● за самостійно визначеними критеріями добирає інформацію для виконання завдання, побудови текстової відповіді, аргументує свій вибір; ● співставляє особливості виникнення і розвитку держави Русі-України та ранньосередньовічних держав Європи. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● обґрунтовує історичне значення виникнення Русі-України як важливого етапу української історії; ● докладно описує проблеми, з якими стикаються різні спільноти (на прикладі Русі-України) та шляхи і способи їх подолання; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		екскурсія та ін.)
<p>Розділ 2. Русь-Україна наприкінці X – у першій половині XI ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає час хрещення Русі-України; ● знає факти діяльності Володимира Великого, Ярослава Мудрого; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «князь», «вотчина», «графіті», «ікона», «мозаїка», «фреска», «книжкова мініатюра», «язичництво», «християнство», «реформа», «шлюбна дипломатія», «Руська правда», «митрополія», «централізована монархія–імперія». 	<p>Князь Володимир Великий. Впровадження християнства. Русь-Україна за Ярослава Мудрого. «Руська правда». Політичний устрій, суспільне, господарське та повсякденне життя. Культура Русі-України</p>	<p>Види навчальної діяльності: Репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: створення за навчальним текстом та історичними</p>

<p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • упорядковує у визначений спосіб інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу; • порівнює діяльність та висловлює обґрунтовані судження щодо ролі князів Володимира Святославича та Ярослава Володимировича та перших князів/княгинь Русі-України, інших історичних діячів доби Середньовіччя (за вибором); • визначає передумови, причини, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів у межах розділу; • пов'язує історичні події, явища, процеси (в межах розділу) з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення, визначає належність культурно-історичних пам'яток, господарських об'єктів часів Русі-України до географічних, етнографічних та історичних регіонів; • характеризує чинники, що впливали на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій, визначає тенденції економічного розвитку, зіставляє господарський і соціальний розвиток руського та західноєвропейських суспільств. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінює місце періоду розквіту Русі-України як важливого етапу в історії українського народу; • пропонує заходи щодо збереження культурно-історичної спадщини Русі-України; • оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 	<p>наприкінці X – у першій половині XI ст.</p>	<p>джерелами графічних проєктів «Русь-Україна за доби розквіту» (блок-схем, порівняльних таблиць тощо), словникова робота, складання синхронізованої таблиці «Русь-Україна та і світ за доби Середньовіччя», вправи на впорядкування хронологічної інформації, укладання за картою (за допомогою легенди) розповіді про діяльність історичних діячів/діячок, підготовка і презентація творчих проєктів з історії культури Русі-України (віртуальних екскурсій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), дослідницький проєкт «Пам'ятки культури</p>
---	--	--

		Русі-України в сучасному просторі».
Розділ 3. Русь-Україна у другій половині XI – першій половині XIII ст.		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> знає дату Любецького з'їзду князів, правління триумвірату Ярославичів, Володимира Мономаха, Мстислава Володимировича, Ярослава Осмомисла, першої писемної згадки назви «Україна» в писемних джерелах. <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> упорядковує у визначений спосіб інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; визначає чинники, прояви та наслідки політичної роздробленості Русі-України; характеризує відносини Русі-України з сусідніми народами і державами; зіставляє наміри та результати діяльності історичних діячів (на прикладі Ізяслава, Святослава, Всеволодовича Ярославичів, Володимира Мономаха, Мстислава Володимировича, Ярослава Осмомисла); пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів, використовуючи відповідні поняття і терміни (в межах розділу); 	<p>Політична роздробленість Русі-України. Русь-Україна за правління Ярославичів. Любецький з'їзд князів. Володимир Мономах. Політичний та соціально-економічний розвиток Київського, Переяславського та Чернігівського князівств в середині XII – першій половині XIII ст. Галицьке та Волинське князівства в другій половині XII ст. Відносини руських князівств із сусідами. Крим. Україна як модерне означення прикордоння, де творяться подвиги і звитяга. Культура Русі-</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами систематичної таблиці діяльності правителів Русі-України (у межах розділу), робота синхронізованою таблицею «Русь-Україна та і світ за доби Середньовіччя», робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● описує історичні події, явища і процеси за картою, визначає території князівств у період роздробленості Русі-України, земель сусідніх з Руссю-Україною народів і держав; ● характеризує відносини руських князівств із сусідніми народами/державами; ● визначає чинники, особливості розвитку культури Русі-України та сусідніх спільнот у другій половині XI – першій половині XIII ст.; ● презентує культурні здобутки рідної та інших соціокультурних спільнот періоду другої половини XI – першої половини XIII ст.; ● розпізнає культурно-історичні пам'ятки та характеризує їх художні і мистецькі особливості. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● наводить приклади, як особистість може впливати на політичні і суспільні процеси (на прикладі Русі-України та руських князівств на українських землях); ● визнає потребу та пропонує шляхи збереження історико-культурних пам'яток на теренах України; ● визначає історичне значення періоду історії українських земель у другій половині XI – першій половині XIII ст. в історії українського державотворення. 	<p>України в другій половині XI – першій половині XIII ст.</p>	<p>історичними/контурними картами, словникова робота, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів з історії культури «Русі-України» (віртуальних екскурсій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), написання міністатті на визначену тему, дискусія «Політична роздробленість Русі-України: збіг обставин чи історична закономірність».</p>

Розділ 4.
Волинсько-Галицьке князівство («держава Романовичів»)

<p>Базові знання: Учень/учениця знає час утворення Волинсько-Галицького князівства («держави Романовичів»), діяльності Романа Мстиславича, короля Данила, Юрія I, походів походи монголів на українські землі, боротьби за землі Волинсько-Галицького князівства між Угорщиною та Польщею, дати битви на р. Калка, коронації Данила Романовича; розуміє зміст термінів, понять і назв «король», «хан», «ярлик», «баскак», «Золота Орда», «монгольська навала».</p> <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; ● визначає передумови, причини і приводи, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (наприкладі монгольської навали на Русь та подій історії Волинсько-Галицького князівства); ● співставляє історичні умови, особливості розвитку Волинсько-Галицького князівства («держави Романовичів») та сусідніх держав; ● характеризує чинники розвитку, політичний устрій, економічний розвиток Волинсько-Галицького князівства («держави Романовичів»); 	<p>Утворення Волинсько-Галицького князівства («держави Романовичів»). Монгольська навала. Створення Золотої Орди. Коронація Данила, Волинсько-Галицька держава за його наступників. Культура Волинсько-Галицького князівства («держави Романовичів»).</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: навчально-пізнавальна робота з навчальним текстом, словникова робота, складання карти пам'яті «Волинсько-Галицьке князівство в системі міжнародних відносин», складання хронологічної/синхронізованої таблиці «Русь-Україна та і світ за доби Середньовіччя», розповідь за історичною картою про історичні події, робота (позначення об'єктів) контурними картами,</p>
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> ● зіставляє наміри, способи та результати діяльності правителів Волинсько-Галицького князівства («держави Романовичів») та сусідніх держав; ● описує історичні події, явища і процеси за картою, визначає територію Волинсько-Галицького князівства та сусідніх держав, напрямки походів монголів на Русь, подій, пов'язаних із діяльністю правителів «держави Романовичів»; ● визначає чинники розвитку та особливості розвитку культури Волинсько-Галицького князівства («держави Романовичів»); ● визначає вплив монгольської навали на політичний, економічний та культурний розвиток українських земель; вплив сусідніх держав на політичний, економічний та культурний розвиток земель Волинсько-Галицького князівства («держави Романовичів»). ● Ставлення: ● Учень/учениця ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання; ● дає оцінку діяльності видатних історичних діячів Волинсько-Галицького князівства («держави Романовичів»); ● оцінює якість виконання навчальної роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, складання карт-пам'яті за результатами дослідницької діяльності, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичного портрета короля Данила тощо), дискусія, дебати.</p>
Розділ 5. Руські землі у складі східноєвропейських держав XIV–XV ст. Кримське ханство		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає час входження українських земель до складу Великого князівства Литовського, Угорщини, Польщі, Молдови, Османської імперії, створення Кримського ханства, існування держави Феодоро, поширення магдебурзького права на українських теренах; дати битви на р. Сині Води, Кревської унії, Городельської унії, 	<p>Українські землі у складі Великого князівства Литовського. Київське князівство у XIV–XV ст. Опір Великого князівства Литовського наступу Московії на</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної</p>

<p>Грюнвальдської битви;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає факти діяльності Ольгерда, Вітовта, Свидригайла, Костянтина Івановича Острозького, Юрія Котермака (Дрогобича), Хаджі І Герая; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «еліта», «шляхта», «магнат», «султан», «унія», «магдебурзьке право», «самоврядування», «інкорпорація». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; ● розрізняє економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку суспільства на українських теренах залежно від особливостей устрою та соціально-економічного розвитку держав, до складу яких входили українські землі в XIV-XV ст.; ● визначає механізми інкорпорації (включення) українських земель до складу сусідніх держав; ● висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому та сучасному (на прикладах історичних постатей в межах теми); ролі руських еліт у державотворчих процесах на східноєвропейських теренах у XIV-XV ст.; ● визначає передумови, причини, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на матеріалі розділу); ● пов'язує історичні події, явища, процеси (в межах розділу) з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення, визначає належність культурно-історичних пам'яток XIV-XV ст. до географічних, етнографічних та історичних регіонів; 	<p>українські землі. Кревська унія 1385 р. і українські території. Галичина та Західне Поділля в складі Польського королівства. Українські землі у складі Угорщини, Молдови (Русо-Валахії), Османської імперії. Держава Феодоро. Кримське ханство. Суспільне і церковне життя на теренах України в XIV–XV ст. Господарський і соціальний розвиток. Міста, магдебурзьке право.</p> <p>Розвиток української культури в XIV–XV ст.</p>	<p>діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, порівняльної таблиці «Статус українських земель у складі іноземних держав», словникова робота, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, розповідь за історичною картою, позначення історико-географічних об'єктів на контурній карті, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, дослідницький проект «Роль української шляхти у державотворчих процесах Великого князівства Литовського», підготовка і</p>
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> ● виявляє і характеризує особливості становища різних соціальних верств і груп українського суспільства (залежно від держави, до складу якої входили українські землі); ● пояснює вплив поширення магдебурзького права на становлення демократичних традицій управління; ● простежує впливи культури сусідніх народів/держав на розвиток культури українського народу; ● визначає за наданим алгоритмом достовірність історичної інформації в рамках теми. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання; ● презентує здобутки української та інших соціокультурних спільнот в хронологічних межах теми; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, спільних мультимедійних презентацій, історичних портретів діячів/діячок тощо), написання навчального історичного есе.</p>
<p>Узагальнення до курсу. Історія Русі-України в контексті епохи середніх віків</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає час створення та існування та територіальне розташування держав на теренах українських земель за доби Середньовіччя, дати вирішальних подій української історії (в межах курсу), час діяльності визначних історичних особистостей на українських теренах; 	<p>Історія Русі-України в контексті епохи середніх віків. Здобутки середньовічного русько-українського суспільства. Особливості суспільного життя Русі-</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: узагальнююча гра-</p>

<p>● пам'ятки культурної спадщини українських земель періоду Середньовіччя.</p> <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● простежує тяглість історичного процесу доби Русі-України; ● співставляє особливості суспільного розвитку на українських теренах та у Європі, наводить приклади спільного й відмінного в історичних подіях, явищах і процесах; ● за визначеними критеріями визначає зміни у житті українського суспільства та наводить приклади цих змін протягом середньовічної історії (з допомогою вчителя); ● спираючись на логіку причинно-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни в розвитку суспільства в наступний історичний період; ● пояснює важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів і бере участь у таких заходах; ● використовує інформацію із суміжних галузей знань для характеристики минулих і сучасних суспільних подій, явищ, процесів. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аргументовано висловлює власні судження стосовно важливості духовних і матеріальних здобутків українського суспільства та сусідніх народів доби Русі-України для подальшого суспільного розвитку, діяльності історичних діячів/діячок. 	<p>України. Внесок Русі-України у формування європейської цивілізації.</p>	<p>вікторина, виконання навчальних завдань з метою узагальнення і корекції знанневого компоненту, складання узагальнюючих блок-схем, карт-пам'яті, ілюстрованих ліній часу тощо; підготовка і презентація узагальнюючих творчих проєктів.</p>
--	--	---

8 клас

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
Розділ 1. Вступ. Українські землі у складі Речі Посполитої у XVI – першій половині XVII ст.		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає хронологічні рамки Раннього Нового часу (Ранньомодерної доби), дату битви під Оршею, час укладення Люблінської унії, Берестейської церковної унії, створення Пересопницького Євангелія; ● знає факти діяльності Костянтина Івановича Острозького, Василя Костянтина Острозького, Іпатія Потія, Петра Могили, Галшки Гулевичівни; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «полемічна література», «Литовські статuti», «фільварок», «оренда», «рента», «панщина», «унійна (греко-католицька) церква», «церковні братства», «слов'яно-греко-латинська школа», «колегія», «академія», «вертеп», «гравюра». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; ● визначає та співставляє статус українських земель у складі Великого князівства Литовського, Королівства Польського, Молдовського 	<p>Ранній Новий час в історії України. Українські землі як об'єкт претензій держав Європи й Азії в першій половині XVI ст. Соціально-економічний розвиток українських земель. Люблінська унія 1569 р. та її вплив на українське суспільство. Об'єднання більшості українських земель у складі Речі Посполитої. Українські землі в складі Молдовського князівства. Соціально-</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: робота з навчальним текстом, дидактичні ігри (кресворд, онлайн-вправи), складання порівняльної таблиці, заповнення синхронізованої таблиці, словникова робота, розповідь на основі історичної карти, робота з різними видами запитань,</p>

<p>князівства, Османської та Священної Римської імперій, Московської держави;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● характеризує вплив особливостей політичного та економічного устрою Речі Посполитої на статус українських земель, становище соціальних верств українського суспільства, розвиток господарства; ● визначає передумови, причини, розрізняє результати і наслідки, ставлення представників різних верств українського суспільства до подій: Люблінська унія, Берестейська церковна унія, виникнення православних братств; ● спираючись на логіку причинно-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни в житті українського народу, пов'язаних з подіями: видання Литовських статутів, заснування Острозької академії, укладення Люблінської і Берестейської уній, реформи Петра Могили; заснування Києво-Могилянської колегії; ● за допомогою історичної карти визначає і описує територіальний розподіл українських земель між державами, зміни в адміністративному устрої українських земель до і після Люблінської унії; ● співставляє становище православної та греко-католицької церков після Берестейської церковної унії; ● називає приклади впливу європейських релігійних та культурних процесів і явищ на релігійний і культурний розвиток українських теренів, зокрема католицизму й протестантизму; ● називає/описує найважливіші історико-культурні пам'ятки українського народу XVI – першій половині XVII ст.; ● використовує інформацію із суміжних галузей знань для характеристики минулих і сучасних суспільних подій, явищ, процесів. 	<p>економічне становище українських земель у XVI ст. Церковні та релігійні проблеми в Україні XVI ст. Берестейська церковна унія 1596 року та її наслідки. Церковне життя в Україні першої половини XVII ст. Культурне життя на українських землях у XVI – першій половині XVII ст. Повсякденне життя і світогляд різних станів та етнічних спільнот українського суспільства.</p>	<p>моделювання історичних процесів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, інфографіки з використанням онлайн ресурсів, історичних портретів діячів/діячок, створення коміксів «Створення і діяльність православних братств» тощо), історична інсценізація «Люблінська унія», «Берестейська унія», дискусія, дебати.</p>
--	--	--

<p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● пояснює важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів і бере участь у таких заходах; ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання щодо історичних процесів і явищ, вчинків історичних діячів (у межах розділу); ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Розділ 2. Становлення козацтва (XVI – перша половина XVII ст.)</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає час виникнення українського козацтва, заснування Запорозької Січі, формування реєстрового козацтва, час козацьких походів першої чверті XVII ст., час козацьких повстань під проводом Криштофа Косинського та Семерія Наливайка, козацько-селянських повстань 20–30-х років XVII ст., час діяльності Дмитра Вишневецького, Петра Конашевича-Сагайдачного; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «козак», «зимівник», «Запорозька Січ», «кіш», «кошовий отаман», «козацька рада», «козацькі клейноди», «реєстрове козацтво», «низове козацтво», «курінь», «покозачення», «Ординація Війська Запорозького реєстрового», «Золотий спокій». 	<p>Походження українського козацтва. Дмитро Вишневецький. Запорозька Січ — козацька республіка. Соціальна організація, побут і військова майстерність українського козацтва. Реєстрове козацтво. Козацькі повстання кінця XVI ст. Походи козаків першої чверті XVII ст. Петро Конашевич-Сагайдачний.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, проєктна, творча.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за джерелами історичної інформації таблиці «Повстання кінця XVI – першої третини XVII ст.», складання карти пам'яті «Виникнення та організація</p>

<p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; ● визначає економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники формування українського козацтва та перетворення його на окремих соціальний стан; ● пояснює гіпотези походження та джерела формування українського козацтва; ● встановлює взаємозв'язки між подіями, явищами, процесами, вчинками людей, наводить приклади (на прикладі повстань кінця XVI ст. та козацько-селянських повстань 20–30-х років XVII ст.); ● пов'язує історичні події, явища, процеси (в межах розділу) з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення історичних подій, процесів та явищ: козацьких походів, повстань, місця розташування Запорозьких Січей та ін.); ● пояснює залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів від людських вчинків та панівних суспільних ідей (на прикладі видатних діяльності Дмитра Вишневецького, Петра Конашевича-Сагайдачного, лідерів повстань кінця XVI ст. та 20–30-х років XVII ст.); ● визначає передумови, передумови, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі колонізаційних та міграційних процесів, пов'язаних із заселенням Дикого поля, подій історії козацтва середини XVI – першої половини XVII ст.); ● визначає і описує особливості устрою Запорозької Січі, життя козацтва; 	<p>Хотинська війна. Козацькі повстання 20–30-х років XVII ст. «Ординація Війська Запорозького».</p>	<p>українського козацтва», STEM-проект «Створення моделі Запорозької Січі», розповідь за картою про перебіг історичних подій, словникова робота, творчі проекти (написання міністатті до історичного блогу, історичний портрет ватажка козацьких повстань, П. Конашевича-Сагайдачного тощо), дискусія «Місце українського козацтва у внутрішній та зовнішній політиці Речі Посполитої».</p>
---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> ● порівнює особливості соціального становища козацтва з іншими верствами українського суспільства доби (за визначеними вчителем критеріями). <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання щодо ролі українського козацтва в історії; ● дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Розділ 3. Козацька революція середини XVII ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає <i>хронологічні рамки</i> козацької революції середини XVII ст. і війни за суверенітет козацької держави, дати головних битв козацької революції, укладення Зборівського, Білоцерківського договорів, «Березневих статей», Віленського перемир'я; час Молдовських походів, час діяльності Б. Хмельницького. ● розуміє <i>еволюцію</i> повстання Богдана Хмельницького: від боротьби за станові права до війни за суверенну державу, та сутність козацької революції, що зумовила створення української козацької держави; ● розуміє <i>зміст</i> термінів, понять і назв «Генеральна рада», «гетьман», «генеральна старшина», «універсал», «полк», «сотня», різницю між поняттями «Військо Запорозьке/Гетьманщина» та «Військо Запорозьке Низове /Запорозька Січ». 	<p>Передумови козацької революції середини XVII ст. Богдан Хмельницький. Козацько-кримський союз. Події 1648–1649 рр. Зборівський договір. Події 1650–1651 рр. Битва під Берестечком і Білоцерківський договір. Іван Богун. Битва під Батогом. Молдовські походи. Жванецька битва.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: дослідницька робота з навчальним текстом та історичними джерелами, словникова робота, створення інформаційного проєкту</p>

<p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; ● висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому (на прикладі Б. Хмельницького, І. Богуна); ● визначає передумови, причини, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі важливих подій козацької революції середини XVII ст.); ● описує перебіг козацької революції середини XVII ст. за картою, позначаючи місця ключових подій та територіальні зміни, пов'язані з укладенням політичних угод періоду війни; ● визначає чинники, що впливали на залученість до подій козацької революції середини XVII ст. представників різних груп населення, держав та історичних діячів; ● порівнює козацьку революцію середини XVII ст. з іншими подібними подіями історичного періоду у Європі (за визначеними вчителем критеріями); ● характеризує устрій козацької держави Війська Запорозького; ● спираючись на логіку причинно-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни на теренах України та в регіональній політиці внаслідок подій козацької революції середини XVII ст.; ● визначає місце держави Війська Запорозького в системі міжнародних відносин середини XVII ст. 	<p>Українська козацька держава – Військо Запорозьке. Зовнішня політика: у пошуку союзників. Українсько-московський договір 1654 р. Воєнно-політичні події 1654–1655 рр. Віленське перемир'я. Українсько-шведсько-трансильванський союз.</p>	<p>(модель тематичного історичного блогу), розповідь за картою про перебіг історичних подій, робота з контурною картою, складання запитань до історичної інформації, підготовка і презентація творчих проєктів (історичний портрет діячів/діячок тощо), мініп'єса «Один день із життя Б. Хмельницького», історико-літературна розвідка «Козацька революція середини XVII ст. очима сучасників та нащадків», дебати щодо питань зовнішньої політики Б. Хмельницького.</p>
---	---	--

<p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання щодо різних аспектів історії козацької революції середини XVII ст.; ● висловлює обґрунтовані судження щодо ролі історичних діячів (наприклад, Б. Хмельницького) у перебігу подій на теренах України; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Розділ 4. Українська козацька держава наприкінці 50-х років XVII – на початку XVIII ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає дати Конотопської битви, Чигиринських походів, укладення Гадяцької угоди, Андрусівського перемир'я, Бахчисарайський договору, «Вічного миру», створення Конституції Пилипа Орлика; ● знає факти діяльності Івана Виговського, Юрія Хмельницького, Павла Тетері, Івана Брюховецького, Петра Дорошенка, Дем'яна Многогрішного, Івана Самойловича, Івана Сірка, Марії Магдалини Мазепи, Івана Мазепи, Пилипа Орлика; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «Руїна», «Чорна рада», «козацьке бароко», «Слобідська Україна», «займанщина», «конституція». 	<p>Іван Виговський. Гадяцька угода. Україно-московська війна. Конотопська битва. Початок Руїни. Юрій Хмельницький. Розкол Гетьманської держави. Павло Тетеря та Іван Брюховецький. Андрусівське перемир'я. Петро Дорошенко. Спроби об'єднання Лівобережної та Правобережної</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карти пам'яті «Доба Руїни», робота з хронологічною/синхронізованою таблицею,</p>

Уміння:**Учень/учениця**

- упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі;
- встановлює взаємозв'язки між подіями, явищами, процесами, вчинками історичних діячів/діячок в умовах українсько-московської війни 1658–1659 рр., Руїни, Північної війни;
- визначає передумови, причини, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів на українських землях у другій половині XVII – на початку XVIII ст.;
- описує за картою розвиток історичних подій на українських теренах, показує адміністративно-територіальні зміни, пов'язані з укладенням політичних угод, міграційними процесами;
- висловлює судження щодо ролі запорозького козацтва у військово-політичних подіях українсько-московської війни 1658–1659 рр., Руїни, виступу І. Мазепи;
- порівнює становище слобідських козацьких полків, запорозького козацтва;
- пояснює роль сусідніх держав у військово-політичних подіях на українських теренах у другій половині XVII – на початку XVIII ст.;
- визначає особливості політичного устрою Української козацької держави, зміни в соціальній структурі суспільства, особливості економічного розвитку у другій половині XVII – на початку XVIII ст.;
- висловлює обґрунтовані судження щодо ролі в історії (на прикладі Івана Виговського, Петра Дорошенка, Івана Сірка, Івана Мазепи, Пилипа Орлика, Марії Магдалини Мазепи);

Гетьманщини.

Дем'ян

Многогрішний. Іван

Самойлович.

Чигиринські походи.

Бахчисарайський мир.

«Вічний мир».

Правобережне

козацтво в останній

чверті XVII ст.

Заселення і розвиток

Слобідської України.

Слобідські козацькі

полки. Запорозьке

козацтво. Іван Сірко.

Гетьманщина в часи

Івана Мазепи. Пилип

Орлик і його

Конституція.

Ліквідація козацтва на

Правобережній

Україні. Культурне та

церковне життя.

робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, словникова робота, робота з питаннями до навчального матеріалу теми, дослідницькі мініпроекти «Іван Сірко: міфи та історична правда», «Чи був П. Дорошенко сонцем Руїни», «Конституція Пилипа Орлика – спроба досягти суспільної згоди», «Видатні жінки козацької епохи», творчий проєкт (історичний комікс або розробка дизайну пам'ятних марок/монет «Гетьмани і козацькі лідери другої половини XVII ст.»), дискусія «Добра Руїни: історичні уроки».

<ul style="list-style-type: none"> ● визначає особливості Конституції Пилипа Орлика як правової пам'ятки; ● називає витоки та характерні риси розвитку української культури, пам'ятки мистецтва українського бароко; розкриває роль меценатства представників старшинських родин у розвитку української культури. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання щодо впливу ключових політичних подій історичного періоду на становище та подальший розвиток українського суспільства; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Розділ 5. Українські землі в 20–90-х роках XVIII ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає дати заснування Нової Січі, ліквідації Запорозької Січі, гетьманства, Коліївщини, поділів Речі Посполитої, час поширення гайдамацького руху, руху опришків, підкорення Кримського ханства Російською імперією; ● знає факти діяльності Івана Скоропадського, Павла Полуботка, Данила Апостола, Петра Калнишевського, Кирила Розумовського; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «гайдамаки», «опришки», «Нова Січ», «Коліївщина», «поділи Речі Посполитої», «козацькі літописи». 	<p>Імперський наступ на автономію Гетьманщини. Павло Полуботок. Відродження гетьманства. Данило Апостол. Правління гетьманського уряду. Нова Січ. Кирило Розумовський. Ліквідація гетьманства і</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: робота з навчальним текстом та історичними джерелами, складання хронологічної/синхроні</p>

<p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; ● називає етапи та ознаки наступу Російської імперії на права Гетьманщини; підкорення Кримського ханства Російською імперією; ● пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів на українських теренах у 20-90-х рр. XVIII ст. (у межах розділу); ● зіставляє наміри та результати діяльності історичних діячів та суспільних груп, висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому (на прикладі козацьких гетьманів, учасників гайдамацького руху, руху опришків); ● визначає чинники поступового згасання козацької державності; ● визначає характер політики урядів сусідніх держав щодо українських земель; ● спираючись на логіку причинно-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни в становищі населення українських земель (на прикладі наступу Російської імперії та Речі Посполитої на політичні, економічні та культурні права українців, ліквідації Запорозької Січі та гетьманства, поділів Речі Посполитої) ● показує на карті історичні події та об'єкти, перебіг подій, явищ, процесів (території утворень, що зберігали ознаки української державності (Гетьманщина, Нова Січ, Слобідська Україна), українські землі, що потрапили до складу Російської імперії та Австрійської монархії внаслідок російської-турецьких воєн, поділів Речі 	<p>козацького устрою в Україні. Українське козацтво після знищення Запорозької Січі. Підкорення Кримського ханства та його ліквідація. Правобережна Україна. Гайдамаки. Коліївщина. Землі Західної України в 20–90-х рр. XVIII ст. Політична активність української аристократії. Рух опришків. Поділи Речі Посполитої. Імперська політика уніфікації на теренах Правобережної України та західноукраїнських земель. Розвиток української культури в 20–90-х рр. XVIII ст.</p>	<p>зованої таблиці, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, словникова робота, робота з питаннями до навчальної історичної інформації, аналіз за визначеним вчителем алгоритмом історичних документів, групові дослідницькі проекти «Хроніка імперського наступу Російської імперії на українських землях», «Гайдамаки очима сучасників», «Крим після Кримського ханства», «Статус українців під владою Речі Посполитої та Російської імперії у 20-90-х рр. XVIII ст.», «Козацтво після зруйнування Запорозької Січі»,</p>
--	--	---

<p>Посполитої, ліквідації Кримського ханства; райони розгортання гайдамацького та опришківського руху);</p> <ul style="list-style-type: none"> ● називає ознаки колонізаторської політики Російської імперії щодо українських земель; ● характеризує чинники, що впливали на соціально-економічний та культурний розвиток українських земель у 20–90-х роках XVIII ст.; ● називає та розпізнає визначні пам'ятки української культури XVIII ст. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання щодо різних аспектів історії українських земель у 20–90-х рр. XVIII ст.; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>творчі проекти (онлайн-екскурсії, есе, тематичний комікс тощо), дискусія.</p>
<p>Узагальнення до курсу. Історія України в контексті епохи Раннього Нового часу</p>		
<p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● демонструє знання перебігу подій, явищ, процесів на теренах України в межах історичної епохи; ● співставляє особливості розвитку українських земель із загальноєвропейським історичним процесом Раннього Нового часу; ● описує зміни в політичному, соціально-економічному, духовному та культурному розвитку українських земель протягом другої половини XVI–XVIII ст.; називає чинники цих змін; ● локалізує ключові історичні події періоду в географічному просторі; ● спираючись на логіку причинно-наслідкових і просторових зв'язків, 	<p>Здобутки українського суспільства. Особливості суспільного життя України XVI–XVIII ст. Внесок України у формування європейської цивілізації.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: узагальнююча вікторина, складання узагальнюючих карт пам'яті, інфографік,</p>

<p>прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни в розвитку суспільства в наступний історичний період;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● називає/описує найважливіші історико-культурні пам'ятки та культурні центри українського народу козацької доби; <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аргументовано висловлює власні судження стосовно важливості духовних і матеріальних здобутків українського суспільства та сусідніх народів за періоду Раннього Нового часу для подальшого суспільного розвитку; ● обґрунтовує важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів; ● дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності. 		<p>дискусія «Козацька доба: здобутки, спадщина і уроки для нащадків», підсумкове есе.</p>
---	--	---

9 клас

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-познавальної діяльності	Види навчальної діяльності
Розділ 1.		
Вступ. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> знає час початку українського національного відродження, початку індустріальної (промислової) революції в українських землях, хронологічні рамки етапів українського національного відродження; дати видання «Енеїди» І. Котляревського, заснування Харківського і Київського університетів, Листопадового повстання у Польщі, діяльності Кирило-Мефодіївського товариства, ліквідації Задунайської Січі; знає факти діяльності Івана Котляревського, Миколи Костомарова, Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, діяльності українських родин підприємців; розуміє зміст термінів, понять і назв «модернізація», «нація», «українське національне відродження», «національна ідея», «індустріальна (промислова) революція », «порто-франко», «смуга осілости», «губернія», «чумацтво». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; 	<p>Сутність Нового часу. Новий час в історії України. Періодизація історії України XIX ст. (за етапами національного руху). Етнічний та соціальний склад населення.</p> <p>Українські землі у складі Російської імперії. Адміністративно-територіальний устрій українських територій у складі Російської імперії. Політика Російської імперії щодо українських етнічних територій. Козацтво після ліквідації Запорозької Січі.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: робота з навчальним текстом, дослідження історичних джерел/статистичної інформації, словникова робота; складання розповіді за історичною картою, опорних конспектів, таблиць; словникова робота, аналітичних таблиць, започаткування синхронізованої таблиці</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● характеризує етнічний та соціальний склад населення Наддніпрянської України та відстежує динаміку їх зміни під впливом політичних, економічних процесів першої половини XIX ст., політику Російської імперії щодо різних етнічних груп; ● визначає місце українських земель в системі міжнародних відносин та зовнішньої політики Російської імперії у першій половині XIX ст., ● називає хронологічні рамки та характерні риси етапів українського національного відродження; ● співставляє цілі, методи, результати і наслідки діяльності українського, польського, російського опозиційних рухів та залученість населення українських теренів до участі в них; ● називає і показує на карті центри українського національного відродження, адміністративно-територіальні зміни протягом першої половини XIX ст., райони поширення соціальних рухів; ● описує внесок видатних діячів у розвиток українського національного відродження, висловлює судження щодо їх ролі у становленні української національної ідеї; ● визначає прояви кризи кріпосницької системи та зародження ринкових відносин на теренах Наддніпрянської України; ● пояснює вплив індустріальної (промислової) революції на розвиток міст, соціальне становище населення, соціальну структуру суспільства українських теренів; ● характеризує політику Російської імперії щодо українських теренів як колоніальну; ● визначає причини розгортання соціальних рухів та перспективність боротьби селянства за свої права. ● пояснює на прикладах відмінності між суспільними системами та їх впливом на особистість людини (на основі співставлення 	<p>Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин першої половини XIX ст. Соціально-економічний розвиток українських земель наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Початок українського національного відродження. Формування сучасної української національної самосвідомості. Кирило-Мефодіївське братство. Польський національно-визвольний і російський опозиційний рухи на території України. Соціальні протести.</p>	<p>«Українське національне відродження наприкінці XVIII – на початку XX ст.»; робота із запитаннями (пошук відповідей на запропоновані та складання запитань); складання карти пам'яті «Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин першої половини XIX ст.», дослідницький проєкт «Українські підприємці: секрети бізнесового успіху і соціальна відповідальність» (започаткування), підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок,</p>
--	---	--

<p>розвитку українських земель у складі Російської імперії та інших європейських країн);</p> <ul style="list-style-type: none"> ● описує, аналізує, оцінює різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб (на прикладі постаті Устима Кармелюка, історії ліквідації Задунайської Січі та ін. за вибором учителя/вчительки); ● висуває гіпотези на основі знань і розуміння особливостей розвитку Наддніпрянської України у першій половині XIX ст. стосовно впливу історичних подій, процесів і явищ на майбутнє. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● на матеріалах історії опозиційних рухів на українських теренах обґрунтовує необхідність людини, попри життєві обставини, утверджувати свої права; ● визначає позитивний вплив підприємництва на розвиток українських земель, бере за приклад історії успіху українських родин підприємців; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>сторінка діяча/діячки в соціальних мережах тощо), студія історичного моделювання «Історичні перспективи розвитку України в умовах XIX ст.», дискусія.</p>

Розділ 2.
Українські землі у складі Австрійської імперії
наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає час входження українських земель до складу Австрійської імперії, хронологічні межі діяльності гуртка «Руська трійця», революції «Весни народів», діяльності Головної руської ради, дати видання альманаху «Русалка Дністрова», газети «Зоря Галицька»; ● знає факти діяльності Івана Могильницького, Маркіяна Шашкевича, Лук'яна Кобилиці, Олександра Духновича; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «альманах», «будителі» Закарпаття, «Весна народів». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на західноукраїнських теренах з подіями у Європі та Наддніпрянській Україні; ● характеризує етнічний та соціальний склад населення українських земель у складі Австрійської імперії та політику щодо різних етнічних груп; ● визначає передумови, ознаки, центри та провідних діячів українського національного відродження на західноукраїнських теренах; 	<p>Адміністративно-територіальний устрій українських територій у складі Австрійської імперії. Політика Австрійської імперії щодо українських територій. Соціально-політичний та економічний розвиток західноукраїнських земель наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Соціальні протести населення. Початок українського національного відродження. «Руська трійця». Європейська революція 1848–1849 рр. в українських регіонах Австрійської імперії. Головна руська рада та її національна програма. Руські стрільці.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами опорних конспектів, карт пам'яті, складання синхронізованої таблиці «Українське національне відродження наприкінці XVIII – на початку XX ст.», словникова робота, розповідь про історичні процеси і явища за графічними джерелами інформації/історичним и картами, робота з</p>
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> ● співставляє цілі та методи діяльності осередків українського національного відродження західноукраїнських теренів та Наддніпрянської України; ● співставляє політичне, соціально-економічне становище українських земель у складі Австрійської та Російської імперій; ● розрізняє економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку суспільства західноукраїнських земель наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. і пояснює їх взаємовплив на основі отриманих знань; ● визначає і пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі діяльності «Руської трійці», подій європейської революції 1848–1849 рр. («Весни народів») на українських теренах); ● співставляє цілі опозиційних щодо Австрійської імперії рухів (українського і польського національних, соціального) та визначає перспективи їх взаємодії/протистояння в подальшому розвитку краю; ● позначає на карті історичні події та об'єкти (українські землі у складі Австрійської імперії), перебіг подій, явищ, процесів (місця діяльності політичних і національно-культурних організацій, охоплені соціальними протестами території); ● простежує еволюцію українського національного руху в західноукраїнських землях на основі порівняння діяльності «Руської трійці», «будителів» Закарпаття та Головної Руської ради; ● на матеріалі теми наводить приклади, як громадяни можуть впливати на політичні та суспільні процеси, захищати свої права; ● висуває гіпотези на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій на майбутнє. 		<p>контурною картою, робота з різними видами запитань, складання порівняльної таблиці «Опозиційні рухи на західноукраїнських теренах у першій половині XIX ст.», аналіз за визначеним алгоритмом або за власним планом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (спільні презентації, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок, есе тощо), студія історичного моделювання «Історичні перспективи розвитку України в умовах XIX ст.», дискусія.</p>
--	--	--

<p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● обґрунтовує необхідність людини, попри життєві обставини, утверджувати свої права; ● визначає перспективні шляхи боротьби за права людини на основі оцінки історичного контексту; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Розділ 3. Повсякденне життя та культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає дати заснування Харківського, Київського університетів, відновлення Львівського університету, видання першого «Кобзаря» Т. Шевченка; ● знає факти діяльності Василя Каразіна, Михайла Максимовича, Миколи Костомарова, Тараса Шевченка, Михайла Остроградського, Петра Гулака-Артемівського, Євгена Гребінки, Григорія Квітки-Основ'яненка; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «університет», «романтизм», «класицизм». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● визначає поєднання політичних, економічних, соціальних, технологічних, культурних та інших чинників, які впливали на формування традицій повсякденного життя, становища окремих 	<p>Повсякденне життя. Становище жінок і дітей. Умови розвитку культури. Освіта й наука. Видатні вчені. Культурно-освітні товариства. Розвиток української літератури. Становлення сучасної української літературної мови. Музика, театр, образотворче мистецтво, архітектура.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: робота з навчальними текстами, історичними картами, словникова робота, групові дослідницькі проєкти «Повсякденне життя і побут українців очима сучасників» (за історичними</p>

<p>верств і груп населення (зокрема, дітей і жінок), розвиток культури українських земель;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● характеризує історичні умови розвитку української культури в кінці XVIII – у першій половині XIX ст.; ● співставляє та робить обґрунтовані висновки щодо особливостей історичних умов розвитку культури в українських землях у складі Російської та Австрійської імперій; ● визначає особливості розвитку освіти і науки на українських теренах з точки зору доступності для української спільноти; ● простежує вплив модернізаційних процесів в економічному розвитку на побут і повсякденне життя жителів міст і сіл, представників різних соціальних верств; ● висловлює обґрунтовані судження щодо ролі у розвитку української культури видатних діячів науки, літератури, мистецтва; ● розрізняє та називає особливості (з прикладами) напрямів класицизму, романтизму в культурі; ● називає/описує, розпізнає та показує на карті найважливіші історико-культурні пам'ятки українського народу кінця XVIII – першої половини XIX ст.; ● презентує культурні здобутки рідної та інших соціокультурних спільнот (в межах матеріалу розділу). <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аргументовано висловлює власні судження стосовно збереження духовних і матеріальних здобутків українського суспільства для подальшого суспільного розвитку, діяльності історичних діячів/діячок; ● пояснює важливість заходів щодо збереження і популяризації 		<p>документами, пам'ятками живопису тощо), «Жінки в суспільстві XIX ст.: від традиційних ролей до фемінізму» (започаткування з продовженням в наступних розділах), «Українське мистецтво XIX – початку XX ст.: історія пам'яток та сучасний стан», «Рідний край у першій половині XIX ст.»; підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, історичних портретів діячів/діячок тощо).</p>
--	--	--

<p>пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів;</p> <ul style="list-style-type: none"> оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Розділ 4. Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> знає дати селянської реформи (скасування кріпацтва), Січневого польського повстання, створення Київської громади, Південно-Західного відділу Російського географічного товариства, Валуєвського циркуляру, Емського указу, хронологічні рамки Східної (Кримської) війни, діяльності Братства тарасівців; час діяльності хлопоманів, громадівського руху; знає факти діяльності Володимира Антоновича, Михайла Драгоманова, Ісмаїла Гаспринського; розуміє зміст термінів, понять і назв «громадівський рух», «хлопомани», «земство», «урбанізація», «інтелігенція». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> упорядковує хронологічну послідовність подій в межах розділу та попередньо вивчених періодів історії України; визначає економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники та сутність змін в соціальній та етносоціальній структурі суспільства українських теренів у другій половині XIX ст.; характеризує політику російських урядів щодо українських земель 	<p>Українське питання в контексті міжнародних відносин. Східна (Кримська) війна 1853–1856 рр. Ліквідація кріпацтва та реформи 1860–1870-х років. Соціально-економічний розвиток підросійської України в другій половині XIX ст. Зміни в етносоціальній структурі суспільства. Громадівський рух 1860–1890-х рр. Київська громада. Хлопомани. Польський, єврейський та кримськотатарський рухи в Україні. Польське повстання 1863–1864 рр. та його наслідки для України. Південно-</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами структурно-логічної схеми «Модернізаційні процеси на українських теренах у другій половині XIX ст.», продовження роботи із синхронізованою таблицею «Українське національне відродження наприкінці XVIII – на</p>

<p>у другій половині XIX ст., наводить докази її колоніального характеру;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● визначає і пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів: Східної (Кримської) війни, реформ 1860–1870-х рр., громадівського руху, Валуєвського циркуляру та Емського указу), Січневого польського повстання, заснування Південно-Західного відділу Російського географічного товариства, Братства тарасівців, урбанізації, національного відродження кримських татар, єврейського руху; ● визначає і пояснює причинно-наслідкові зв'язки між селянською реформою та прискоренням індустріальної революції, розвитком транспорту, урбанізацією, змінами в соціальній структурі суспільства; ● зіставляє модернізаційні процеси в українських землях та країнах Західної Європи, США; ● зіставляє наміри, методи, результати та наслідки діяльності українського, польського, кримськотатарського, єврейського рухів у другій половині XIX ст.; ● описує діяльність осередків опозиційних, національних рухів: хлопоманів, громадівського, кримськотатарського, єврейського, польського; роль українських підприємницьких родин у розвитку українського руху (на прикладі родини Симиренків та ін.); ● висловлює обґрунтовані судження щодо діяльності лідерів українського національного відродження та інших національних рухів; ● ідентифікує та моделює ситуації, пов'язані з порушенням прав членів спільнот та методами боротьби за їх права в історичних умовах другої половини XIX ст. в українських землях під владою Російської імперії; 	<p>Західний відділ Російського географічного товариства. Молоді громади. Валуєвський циркуляр і Емський указ. Суспільно-політичні рухи в Наддніпрянській Україні та Криму в 90-х рр. XIX ст.</p>	<p>початку XX ст.», словникова робота, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, складання запитань до історичної інформації, аналіз за власним планом історичних документів та інших джерел, дослідницький проєкт «Українські підприємці: секрети бізнесового успіху і соціальна відповідальність» (продовження), студія історичного моделювання «Суперечності реформ 1860-70-х рр. як крок до поглиблення кризи Російської імперії», «Вплив антиукраїнської політики царизму на розвиток українського</p>
--	--	--

- простежує еволюцію ідейних засад та програмних вимог українського національного руху протягом другої половини ХІХ ст. від автономізму до самостійництва, називає чинники визначених змін;
- на матеріалі теми наводить приклади, як громадяни можуть впливати на політичні і суспільні процеси в державі, захищати свої права;
- позначає на карті історичні події та об'єкти (місця діяльності політичних і національно-культурних організацій, центри індустріалізації, поширення залізничного транспорту тощо);
- висуває гіпотези на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій на майбутнє (на прикладі суперечностей селянської реформи 1861 р., українського національного руху, антиукраїнської політики Російської імперії);
- за самостійно визначеними критеріями добирає інформацію для виконання завдання в межах теми, аргументує свій вибір.

Ставлення:

Учень/учениця

- на матеріалах історії опозиційних рухів на українських теренах обґрунтовує необхідність людини, попри життєві обставини, утверджувати свої права;
- формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання;
- оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.

руху», «Екологічні аспекти індустріальної революції в Україні»; творчі проекти (історичний комікс «Лідери думок: уявні діалоги представників опозиційних рухів», сторінка діяча/діячки в соціальних мережах, історичний портрет, виступ на науковій конференції, тези виступу, стаття до історичного блогу тощо).

Розділ 5.
Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.

<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає дати селянської реформи (скасування кріпацтва), заснування Товариства «Просвіта», Літературного (Наукового) товариства ім. Т. Шевченка, Русько-української радикальної партії, Української національно-демократичної партії, Української соціал-демократичної партії, хронологічні рамки політики «нової ери»; час початку трудової еміграції, започаткування кооперативного руху; • знає факти діяльності Василя Нагірного, Михайла Грушевського, Івана Франка, Юліана Бачинського, Олександра Барвінського, Юліана Романчука; • розуміє зміст термінів, понять і назв «русофіли/москвофіли», «народовці/українофіли», «радикали», «нова ера», «кооператив», «трудова еміграція», «політична партія». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на західноукраїнських теренах з подіями у Європі та Наддніпрянській Україні; • розрізняє економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку суспільства західноукраїнських земель у другій половині XIX ст. і пояснює їх взаємовплив на основі отриманих знань; 	<p>Соціально-економічний розвиток західноукраїнських регіонів. Селянська реформа в Австрійській імперії (1848 р.). Кооперативний рух. Трудова еміграція. Українське національне відродження на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. Народовська політика «нової ери». Суспільно-політичне життя в Західній Україні у 1880–1890-х рр. Утворення перших українських політичних партій. Українське представництво в Галицькому сеймі та австрійському парламенті у Відні.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальною інформацією (тексти, історичні джерела) порівняльних таблиць/схем тощо, словникова робота, продовження роботи із синхронізованою таблицею «Українське національне відродження наприкінці XVIII – на початку XX ст.», робота (позначення об’єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурни</p>
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> ● наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах (на прикладі порівняння політичного та соціально-економічного розвитку українських земель у складі Австро-Угорської та Російської імперій, подій українського національного відродження на українських теренах); ● зіставляє наміри та результати діяльності історичних діячів та суспільних груп (на прикладі течій українського руху, створення перших політичних партій, діяльності українського представництва в Галицькому сеймі та австрійському парламенті); ● визначає і пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі аграрної реформи 1848 рр., розвитку кооперативного руху, трудової еміграції, ключових подій українського національного відродження, політики «нової ери»); ● співставляє трудову еміграцію та розвиток кооперативного руху як моделі боротьби за поліпшення соціально-економічного становища українського селянства; ● аналізує розвиток ідейних засад та програмних вимог течій українського національного руху протягом другої половини ХІХ ст., називає чинники визначених змін; ● називає ознаки, осередки, цілі українського національного відродження; ● висловлює обґрунтовані судження щодо ролі Василя Нагірного, Михайла Грушевського, Івана Франка, Юліана Бачинського у розвитку краю в другій половині ХІХ ст.; ● порівнює умови та характер розвитку українського національного відродження на Наддніпрянщині та західноукраїнських землях у другій половині ХІХ ст.; 		<p>ми картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), дискусія «Трудова еміграція та кооперативний рух: оцінка перспективності щодо поліпшення становища українців», мультимедійний проєкт «Українське відродження на історичній карті» (продовження, виготовлення інтерактивної карти осередків українського відродження в різних</p>
--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> ● за допомогою карти описує події і процеси соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку західноукраїнських земель. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● оцінює моделі вирішення проблем українського народу, застосовані в історичних умовах другої половини ХІХ ст., з точки зору корисного досвіду для сучасного розвитку України; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>регіонах українських земель), дискусія «Проблеми взаємодії національних опозиційних рухів в Західній Україні».</p>
<p>Розділ 6. Розвиток українських земель на початку ХХ ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає дати створення Революційної української партії, Товариства українських поступовців, товариств «Сокіл», «Січ», дату «Справи Бейліса», час діяльності українських парламентських громад у І та ІІ Державних думах Росії; ● знає факти діяльності Миколи Міхновського, Андрея Шептицького; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «індустріальна модернізація», «монополія», «регіональна спеціалізація», «страйк», «ксенофобія». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на західноукраїнських теренах з подіями у Європі та Наддніпрянській Україні; 	<p>Особливості соціально-економічного розвитку. Кооперативний рух. Український політичний і національний рух на початку ХХ ст. Створення і діяльність політичних партій, культурно-освітніх і військово-спортивних організацій. Український національний рух в умовах російської революції 1905–1907 рр. Діяльність українських парламентських громад у І і ІІ Державних думах. «Українське питання» в</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: робота з навчальними текстами, історичними картами, історичними джерелами, словникова робота, виготовлення тематичних інфографік (за допомогою онлайн-сервісів), продовження роботи із синхронізованою</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах (на прикладі порівняння становища на початку ХХ ст. українських земель у складі Австро-Угорської та Російської імперій, розвитку українського національного руху на території Наддніпрянщини та західноукраїнських землях); ● визначає і пояснює причинно-наслідкові зв'язки між індустріальною модернізацією, монополізацією, регіональною спеціалізацією промисловості та сільського господарства, міграційними процесами; ● пояснює суть кооперативного руху як моделі покращення соціально-економічного становища селянства; ● зіставляє наміри та результати діяльності історичних діячів та суспільних груп, політичних течій і організацій на теренах України в історичних умовах початку ХХ ст. на прикладах українського національного руху в Наддніпрянщині та західноукраїнських землях, російських шовіністичних угруповань, учасників революції 1905-1907 рр., українських громад в Державних Думах Росії; ● розрізняє ідейні засади самостійницької та автономістської течій у національному русі; ● визначає і пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі утворення українських політичних партій, створення українських молодіжних організацій, Товариства українських поступовців, подій російської революції 1905–1907 рр. на українських теренах, столипінської аграрної реформи, антисемітської політики російського уряду та «Справи Бейліса», парламентської реформи в Австро-Угорщині); ● співставляє умови та характер розвитку українського національного руху на Наддніпрянщині та західноукраїнських землях на початку ХХ ст., робить обґрунтовані висновки; 	<p>III і IV Державних думах. Українське представництво в Галицькому сеймі та австрійському парламенті у Відні. Аграрна реформа Петра Столипіна та її вплив на Україну. Наддніпрянська Україна у 1907–1914 рр. Національне піднесення в західноукраїнських землях на початку ХХ ст.</p>	<p>таблицею «Українське національне відродження наприкінці ХVІІІ – на початку ХХ ст.», дослідницький проєкт «Жінки в суспільстві ХІХ ст.: від традиційних ролей до фемінізму» (завершення з продовженням в наступних розділах) мультимедійний проєкт «Українське відродження на історичній карті» (завершення, виготовлення інтерактивної карти осередків українського відродження в різних регіонах українських земель), дискусія «Український національний рух: перспективи в умовах кризи пануючих імперій».</p>
---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> ● виявляє та описує ознаки ксенофобії на прикладі «справи Бейліса»; ● позначає на карті історичні події та об'єкти, перебіг подій, явищ, процесів (місця діяльності політичних і національно-культурних організацій, напрямки міграційних процесів тощо); ● висуває гіпотези на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій на майбутнє (на прикладі подій російської революції 1905–1907 рр., столипінської аграрної реформи). <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● обґрунтовує необхідність людини, попри життєві обставини, утверджувати свої права, протистояти ксенофобії (на прикладі «Справи Бейліса», події українського національного відродження); ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Розділ 7. Повсякденне життя та культура України в середині XIX – на початку XX ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає дати заснування університетів в Одесі, Чернівцях, обрання митрополитом Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького; ● знає факти діяльності Івана Пулюя, Дмитра Яворницького, Іллі Мечникова, Олександри Єфименко, Лесі Українки, родини Тобілевичів, Миколи Лисенка, Соломії Крушельницької; Миколи Пимоненка, Сергія Васильківського, Олександра Мурашка, Миколи Бурачека, Марії Заньковецької, Владислава Городецького, Варвари і Богдана Ханенків, Олени Пчілки, Юрія Федьковича; 	<p>Вплив процесів модернізації на суспільне життя українців. Розвиток освіти. Наукове життя. Емансипація жінки. Література. Український професійний театр. Музичне мистецтво. Розвиток живопису та архітектури.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: робота з навчальним текстом та історичними джерелами, аналіз за</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● розуміє зміст термінів, понять і назв «модерн», «Нобелівська премія», «фемінізм», «емансипація». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● визначає поєднання політичних, економічних, соціальних, технологічних, культурних процесів початку ХХ ст. на зміни/формування традицій повсякденного життя, становища окремих верств і груп населення (зокрема, дітей і жінок), розвиток культури українських земель; ● характеризує історичні умови розвитку української культури в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.; ● виявляє ознаки впливу європейської культури на розвиток української культури; ● визначає роль церкви в суспільному житті на українських теренах; ● пояснює причини посилення боротьби за українізацію освіти на українських землях під владою Російської і Австро-Угорської імперій; ● визначає причини, прояви поширення фемінізму, руху за емансипацію жінок, називає перших відомих діячок жіночих рухів на теренах України; ● висловлює обґрунтовані судження щодо ролі у розвитку української культури видатних діячів науки, літератури, мистецтва; ● називає особливості та пам'ятки мистецьких напрямів реалізму, українського модерну; ● називає/описує, розпізнає та показує на карті найважливіші історико-культурні пам'ятки другої половини ХІХ – початку ХХ ст. на українських теренах; 	<p>Повсякденне життя.</p>	<p>визначеним алгоритмом історичних документів, словникова робота, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо): «Українське відродження на історичній карті» (завершення, виготовлення інтерактивної карти осередків українського відродження в різних регіонах українських земель), «Українське мистецтво ХІХ – початку ХХ ст.: історія пам'яток та сучасний стан», «Рідний край на початку ХХ ст.», «Технологічні новинки на вулицях українських міст і сіл» та ін., учнівська конференція</p>
--	---------------------------	--

<ul style="list-style-type: none"> ● презентує культурні здобутки рідної та інших соціокультурних спільнот історичного періоду (в межах матеріалу розділу). <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аргументовано висловлює власні судження стосовно збереження духовних і матеріальних здобутків українського суспільства для подальшого суспільного розвитку, діяльності історичних діячів/діячок; ● визначає необхідність протидії дискримінації за національною, релігійною чи расовою ознакою; українофобії, антисемітизму та іншим формам ксенофобії; ● пояснює важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>«Цивілізаційні зрушення в житті українського суспільства: підсумки Модерної доби».</p>
<p>Узагальнення до курсу. Історія України за доби Нового часу</p>		
<p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● демонструє знання перебігу подій, явищ, процесів на теренах України в межах історичної епохи; ● співставляє особливості розвитку українських земель із загальноєвропейським історичним процесом Нового часу; ● локалізує ключові історичні події періоду в географічному просторі; ● спираючись на логіку причинно-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни в розвитку суспільства в наступний історичний період; 	<p>Особливості суспільно-політичного, економічного та культурного розвитку українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій в кінці XVIII – на початку XX ст. Українське національне відродження: ідейні</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: вправи для узагальнення і систематизації знань, круглий стіл</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● називає/описує найважливіші історико-культурні пам'ятки історичного періоду на теренах України та пояснює важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів і бере участь у таких заходах; ● створює власний інтелектуальний продукт, дотримуючись засад академічної доброчесності; ● досліджує історичні джерела, використовує доведення та спростування для аналізу історичних процесів; ● використовує інформацію із суміжних галузей знань для характеристики минулих і сучасних суспільних подій, явищ, процесів. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аргументовано висловлює власні судження стосовно важливості духовних і матеріальних здобутків українського суспільства та сусідніх народів за періоду Нового часу для подальшого суспільного розвитку, діяльності історичних діячів/діячок; ● обґрунтовує важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів і бере участь у таких заходах; ● дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності. 	<p>засади, течії, організації, провідні діячі. Культурні здобутки українського народу.</p>	<p>«Українське обличчя «довгого ХІХ ст.», розробка і представлення творчих узагальнюючих проєктів з історії ХІХ – початку ХХ ст. (проєкти поштових марок, пам'ятних монет, інформаційних блогів тощо).</p>
--	--	--